

Віталій РЮТІН,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри військової підготовки
Національного університету цивільного
захисту України, Харків, Україна
e-mail: vitaly111971@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7242-3086

DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.17>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анотація: Обґрунтована безпекова проблематика освітнього середовища в умовах військового стану. Освітнє безпекове середовище представлено відносно понять «державна безпека» та «національна безпека». Наведені кількісні характеристики дають підстави розглядати негативні тенденції в освітньому середовищі як потенційні загрози національній безпеці та національним інтересам України.

Ключові слова: безпека освітнього середовища, національна безпека України, державна безпека, національні інтереси України.

Основний закон України визначає життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку людини найвищою соціальною цінністю [1]. Закон України «Про національну безпеку України» визначає поняття «національна безпека України» як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. А саме поняття «національні інтереси України» як життєві важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [2].

Законодавство України визначає - безпечне освітнє середовище як сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливають вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин [3].

Реалізація базових соціальних норм в умовах військового стану стає проблемним, через багатократне збільшення загроз обумовлених

військовою агресією росії, застосуванням агресором величезного спектру зброї – звичайної, інформаційно-психологічної тощо. За майже три роки війни 3798 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, 365 з них зруйновано повністю. Сім мільйонів дітей в Україні стали дітьми війни [4]. Проблема створення і підтримання безпечних умов для навчання в Україні стає надактуальною.

Кабінет Міністрів України окремим розпорядженням ухвалив «Концепцію безпеки закладів освіти» у якому визначив основні завдання (які спрямовані на вирішення проблем): створення безпечної інфраструктури закладів освіти; ефективне попередження та протидія негативним безпековим явищам в освітньому середовищі; формування компетентностей безпеки в учасників освітнього процесу; організація безпечного підвезення учнів та вчителів до/із закладів загальної середньої освіти [5]. Треба зазначити, що адміністрація шкіл і педагогічні колективи освітніх закладів задають титанічних зусиль для реалізації цієї концепції.

Але на нашу думку, треба звернути увагу на дослідження та відповідні статистичні дані.

Так, за результатами дослідження міжнародної програми «PISA-2022» (Program for International Student Assessment) основні результати та висновки у 2022 році рівень сформованості математичної, читацької та природничо-наукової грамотності українського учнівства у порівнянні з 2018 р, зазнав масштабних втрат. За стандартами PISA, вони складають пів року навчання з природничо-наукових дисциплін, одному року навчання з математики та двом рокам – із читання. Лише 58% українських учнів досягли базового рівня математичної грамотності, 59% — базового рівня читацької грамотності та 66% —

природничо-наукової грамотності. Ці показники є гіршими за середні значення по країнах ОЕСР, де базового рівня сформованості математичної грамотності досягли 69% підлітків, читацької — 74% та природничо-наукової — 76% [6]. Очевидно, що агресія росії, бойові дії не зупинили освітній процес в закладах освіти, але суттєво зашкодили його якості. Питання безпеки і стійкості освітнього процесу стало провідним, але проблема якості результатів навчання дедалі загострюється.

Дослідження «Якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2023-2024 навчальному році» надає такі статистичні дані: 53 % закладів освіти працювали очно, 20 % учнів не мають постійного доступу до освітнього процесу. Вчителів як у містах так і у селах стверджують про погіршення результатів навчання. «37 % вчителів у селах та 36 % вчителів у містах вказують, що результати учнів/учениць погіршилися з іноземної мови, по 35 % з української мови, по 34 % з математики, 32 % з літературного читання (у містах -35 %)» [7]. Вказані тенденції викликають велике занепокоєння, чи зможуть ці учні через декілька років стати студентами ВНЗ? Чи зможуть опанувати освітні програми? В Законі України «Про національну безпеку України» є таке ключова поняття оборонний огляд – «процедура оцінювання стану і готовності сил оборони до виконання завдань з оборони України, стану їх кадрового, фінансового, матеріально-технічного та інших видів забезпечення» [2]. Прошу звернути увагу - саме «кадрового» забезпечення. Постає питання, чи можна буде якісно забезпечити кадрами сектор безпеки і оборони держави з тими сучасними небезпечними тенденціями з якістю освіти? Чи можуть вищевказані тенденції утворити загрозу національній безпеці України? Чи зможемо ми утворити і підтримувати безпекове середовище держави – «сукупність зовнішніх і внутрішніх відносин між суб'єктами в усіх сферах національної безпеки, а також умов, факторів і обставин, які певним чином впливають або можуть впливати на ці відносини» [8].

Як висновок, створення безпекового середовища держави обумовлено багатьма чинниками, серед яких є кадровий. Підготовка молоді до виконання функцій пов'язаних з національною безпекою потребує якісного освітнього простору, безпечного і стійкого.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82#w1_1 (дата звернення: 25.11.24).

2. Закон України «Про національну безпеку України». Редакція від 16.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 25.11.24).

3. Закон України «Про освіту» Редакція від 06.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.11.24).

4. Режим доступу. URL: <https://saveschools.in.ua/> (дата звернення: 25.11.24).

5. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 № 301-р)// БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

6. Україна в міжнародному дослідженні якості освіти PISA-2022. Національний звіт: короткий. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/907/90711/PISA-2022_Nacionalnij_zvit_korotkij.pdf (дата звернення: 25.11.2024).

7. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2023-2024 навчальному році. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/Zvit_Osvita-pid-chas-viyni-opituvannya_2024.pdf (дата звернення: 25.11.2024).

8. Методичні рекомендації з опису безпекового середовища. URL: https://www.mil.gov.ua/content/other/metod_recom_2019_1.pdf (дата звернення: 25.11.2024).

V. Rutin

Some aspects of security of the educational environment in the context of national security of Ukraine.

Abstract: Grounded security issues of the educational environment in the conditions of martial law. The educational security environment is presented relative to the concepts of "state security" and "national security". The given quantitative characteristics give reasons to consider negative tendencies in the educational environment as potential threats to national security and national interests of Ukraine.

Keywords: safety of the educational environment, national security of Ukraine, state security, national interests of Ukraine.

Зразок для цитування:

Рютін В. Деякі аспекти безпеки освітнього середовища у контексті національної безпеки України. Пропілеї права та безпеки: наук. журнал. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2024. № 5. С. 64-65. DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.17>.